

Ірина КРАКІВСЬКА,
*викладач Теребовлянського фахового коледжу культури і мистецтв
Теребовля, Україна
tanzk@ukr.net*

Iryna KRAKIVSKA,
*lecturer at the Terebovlya Professional College of Culture and Arts
Terebovlya, Ukraine
tanzk@ukr.net*

ХОРЕОГРАФ – ТРАНСЛЯТОР КУЛЬТУРНИХ ЦІННОСТЕЙ

CHOREOGRAPHER AS A TRANSMITTER OF CULTURAL VALUES

Хореографія – професія творча. Від свого обранця вона вимагає багато чого: знань, працьовитості, вміння працювати з людьми і, звичайно ж, таланту. Хореограф має бути людиною, яка випереджає свій час, людиною з високою культурою, глибокими знаннями, володіючи основами професійної компетентності. Хореограф, який створює нові хореографічні твори, окрім спеціальних знань і навичок у галузі хореографії та виконавства, повинен також оволодіти вмінням і знаннями художника, автора (драматурга) і режисера – постановника танцю. Здатність мислити хореографічними образами відрізняє хореографів від драматургів і режисерів. Проте, як і вони, хореограф має бути і мислителем, і психологом, і педагогом. Придумати драматургію хореографічного номера, виразити її через хореографію, пластичні образи, він працює з учасниками колективу як режисер. Діяльність хореографа в колективі різноманітна: написання робіт, постановка, репетиції, робота. Хореограф повинен знати, любити музику, вивчати її, вміти виражати її через хореографію. Творчість хореографа немислима без постійного пошуку. Пошук сюжету для танцювального твору передбачає вивчення життя, ознайомлення з літературними творами. Вивчення і відбір епічних тем своїм звучанням і змістом свідчить про невинність громадянської позиції кантора, його зрілість.

Р. В. Захаров писав: "Щоб стати хореографом, потрібно мати не тільки прекрасну хореографічну освіту, а й здібності до творчості".

Талант хореографа складається з багатьох складових: відмінно розвинена фантазія, здатність мислити хореографічними образами і складати незліченну кількість найрізноманітніших танцювальних композицій. Хореограф повинен вміти, розуміти, відчувати і відтворювати всілякі рухи, жести, пози, властиві людям найрізноманітніших характерів, хоч би якими складними не були ці рухи. Він повинен мати виразне тіло й обличчя. Необхідно мати прекрасну зорову пам'ять і відкритий зір, здатний помічати додаткову похибку в масі танцівників; музичний слух, почуття ритму дає можливість запам'ятати так, щоб під час написання хореографічного номера він міг подумки проспівати. Під час твору хореограф має донести головне, тему, ідею, запалити, захопити виконавців. «Ставити - щоб очі горіли, а виконавці стали однодумцями. Має бути віра, твердість, що номер успішно буде закінчено. Народжується він у мук, у вічному пошуку, не можна стояти на місці, тільки вперед, нехай не все гладко, але чекати осяяння не можна».

У філософському розумінні діяльність — це процес, у якому людина творчо перетворює природу, тим самим роблячи себе суб'єктом своєї діяльності і суб'єктом своїх природних явищ.

Психологи розглядають цю діяльність як специфічну форму свідомого, рішучого і позитивного ставлення до навколишньої дійсності, щоб вона своєчасно змінювалася і перетворювалася.

Вчені розрізняють такі види діяльності, як пізнавальну, творчу, наукову та мистецьку. Специфіка кожного виду діяльності визначається предметом, метою, мотивом, процесом, дією, умовами діяльності та засобами досягнення заданих результатів.

Одним із видів діяльності хореографа є мистецька діяльність. Для успішного здійснення такої діяльності людині необхідно мати певний творчий потенціал, художні здібності, здібності, з яких найвищим є талант. Крім компетентності хореографа до мистецької діяльності, йому необхідні знання, які дають змогу зрозуміти систему засобів виразності того чи іншого виду мистецтва, уміння та навички, які сприятимуть реалізації поставлених ним художніх завдань.

Чільне місце серед питань хореографічної культури посідає мистецька діяльність хореографа. У ньому найбільш повно відображені найважливіші мистецькі напрями та розробки, стилістичні, жанрові та естетичні аспекти складних, часто внутрішньо суперечливих досягнень хореографії та театру в мистецькому контексті європейського та світового контексту.

Процес становлення і розвитку мистецтва співу і танцю відображають танці, створені народом у певний історичний період. Вони дійшли до нас зусиллями фольклористів і є матеріалом для дослідження. Відомо, що народний танець є джерелом нових захоплюючих розробок для народних, класичних і сучасних постановок хореографів.

Танцювальна діяльність у сучасному розумінні оформилася в XVI столітті. Творчість хореографа така ж, як композитора чи поета, з тією лише різницею, що кожен із них створює ідею своєю художньою мовою. Відомі хореографи минулого у своїй теоретичній і практичній діяльності надають великого значення мистецтву драматургії, шукаючи найбільш органічні шляхи розкриття сюжету та образів акторів. Вони прагнуть пов'язати мистецтво хореографії з дійсністю, передати через танець явища і проблеми реального життя, зробити свою постановку актуальною, повчальною, гостросюжетною, в якій формуються характери акторів.

Трансформація суспільного життя, соціальні зміни проникають і в духовну сферу суспільного життя. Тому танцювальне мистецтво кожної епохи обов'язково несе на собі відбиток тієї епохи.

Хореографи кожної доби внесли свій внесок у формування хореографічного мистецтва, уточнюючи, розвиваючи і розширюючи досвід своїх попередників. Представники кожного наступного покоління балетмейстерів створюють таку модель хореографічної творчості, форма і структура якої допомагають автору глибше висловити думки і почуття, які в даний момент мають великий інтерес у хореографа-педагога.

У сучасному розумінні сутність підготовки до хореографічної діяльності полягає у розвитку творчих якостей хореографа при створенні танцювальних творів з асоціативним мисленням, уміння презентувати, реалізовувати творчі задуми шляхом засвоєння танцювальної культури, танцювальних образів, лексика та танцю. техніки; асиміляційний зв'язок танцювального мистецтва з іншими видами мистецтва.

Слід зазначити, що діяльність хореографа-педагога характеризується своєю різноманітністю та визначає низку виконуваних ним функцій:

- організаційно-управлінська (педагог-хореограф виступає організатором колективу та керує діяльністю колективу);
- постановочна (керівник колективу є головним його хореографом-постановником, за винятком колективів, в яких працюють запрошені хореографи);
- репетиторська (керівник хореографічного ансамблю здійснює репетиційний процес, виконуючи функції головного репетитора);
- навчально-виховна (навчання виконавської майстерності і духовно-естетичне виховання учнів є фундаментальним у роботі педагога-хореографа);
- розвивальна (формування всебічно розвинених особистостей в ансамблі здійснюється шляхом рівноцінного фізичного, емоційного, естетичного, інтелектуального, креативного розвитку виконавців);
- контролююча (діагностика стану знань, умінь та навичок як окремих учнів, так і всієї хореографічної групи. Мета цієї функції - встановлення зворотного зв'язку (зовнішнього: учень - педагог- хореограф та внутрішнього: учень - учень), а також облік результатів контролю. Завдяки цій функції визначають можливості подальшого вивчення програмного матеріалу колективу, контролюють ефективність як викладання, так і учіння).

Обґрунтування сутності хореографії сприяє виділенню її структурних компонентів.

Мотиваційно-вольовий компонент відображає особливий рівень зацікавленості та захоплення хореографа, інтерес та активну участь у творчій діяльності. Це мотиви, цілі, потреби в навчанні, професійному та професійному вдосконаленні, самоосвіті та саморозвитку; посилення оновлення у професійній діяльності; стимулювати творче самовираження хореографів у професійній практиці.

Мотиваційно-вольовий компонент передбачає, що наявність інтересу до танцювальної діяльності характеризує потребу знати й оволодівати ефективними методами організації професійної діяльності; розуміти мотивацію до здійснення навчальної діяльності, орієнтуючись на передачу необхідних знань та розвиток особистості.

Когнітивний компонент забезпечує вільне володіння хореографом уміннями, опрацювання інформації та роботи з інформаційними об'єктами, які впливають на вдосконалення професійних знань і умінь.

Творча постать хореографа потребує ґрунтовних знань із суміжних дисциплін (класичний, український, народно-сценічний, бальний, історико-

---

побутовий та сучасний танець, хореографічний ансамбль, мистецтво хореографа, історія костюма). Особлива роль належить методичній підготовці хореографа, оскільки у процесі роботи реалізуються його виховна і розвивальна функції, як педагога-хореографа він повинен мати добру психолого-педагогічну підготовку, знати методику організації виховної роботи.

Міцні знання з методики, психології та педагогіки - підґрунтя розвитку майстерності хореографа. В удосконаленні цієї майстерності важливим є досвід роботи самого хореографа, який потребує постійного аналізу, узагальнення, використання в своїй діяльності всього кращого і прогресивного. Рівень розвитку когнітивного компоненту визначається повнотою, глибиною та системністю знань у галузі хореографії.

Креативний компонент включає творчу здатність особистості, яка характеризується здатністю до генерування принципово нових ідей, що входить у структуру обдарованості як самостійний елемент. Креативність – це здатність висувати незвичайні ідеї, відхилитися від традиційних схем мислення та швидко вирішувати проблемні ситуації. Розгляд креативності як універсальної характеристики особистості хореографа, завданням якої є активізація творчого потенціалу, передбачає визначення категорії творчості. Ми розуміємо творчість як процес створення чогось нового, і цей процес не є заздалегідь запрограмованим, непередбачуваним і спонтанним. В основі творчості лежить творча уява, яка є синтезом уяви та емпатії (перевтілення). Завдання хореографа - активізувати творчу уяву виконавця, тим самим активізуючи творчість і розвиваючи вроджену креативність.

Операційний компонент є одним із найскладніших аспектів професійної роботи хореографа, який вимагає від нього образного мислення, творчої уяви, вербальної та невербальної комунікативної діяльності, організаторських здібностей, виконавських, педагогічних і репетиційно-постановочних навичок, досконале володіння танцювальною технікою, знання режисури та акторської майстерності, організації та проведення концертних виступів. Необхідно зазначити, що домінуюче значення в роботі хореографа має формування індивідуального стилю хореографа, постановочна і репетиторська діяльність.

Індивідуальний стиль діяльності хореографа вирізняється певними особливостями діяльності, зокрема поєднанням творчо-інтелектуальної роботи з фізичною. Саме тому складовими є стиль взаємодії (словесна інтерпретація методики виконання, демонстрація хореографічного елементу, поєднання словесної інтерпретації з демонстрацією та інше), стиль спілкування (комунікативні особливості хореографа в професійній діяльності).

ЛІТЕРАТУРА:

1. Спінул І. Теоретичні підходи до інтерпретації професійної компетентності майбутнього вчителя хореографії. Наукові записки КДПУ. Педагогічні науки. Кіровоград, 2011. Вип. 101. С. 271-278.
2. Мартиненко О. В. Формування професійної компетентності як основного показника професійної культури майбутніх хореографів. Тенденції розвитку сучасної хореографії: матеріали II Міжнар. наук.-практ. семінару. Луганськ, 2010 р. Луганськ: Вид-во ЛДІМК, 2010. С. 47-53.

3. Мартиненко О. В. Вектори успішної підготовки фахівців хореографічного профілю. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців мистецьких дисциплін як фактор їх професійної самореалізації: кол. монографія / за ред. А. І. Омельченко. Мелітополь: Скребейко П. В., 2019. С. 164-189.
4. Петрик О. Формування художньо-естетичної культури майбутніх педагогів-хореографів. Розвиток творчого потенціалу майбутніх фахівців мистецьких дисциплін як фактор їх професійної самореалізації: кол. монографія / за ред. А. І. Омельченко. Мелітополь: Скребейко П. В., 2019. 363 с.

Наталія ЛУПАК,

*доктор педагогічних наук,
професор кафедри педагогіки і методики початкової та дошкільної освіти
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
Тернопіль, Україна
lupak@elr.tnpu.edu.ua*

Natalia LUPAK,

*Doctor of Pedagogical Sciences,
Professor of the Department of Pedagogy and Methodology
of Primary and Preschool Education
of Ternopil National
Pedagogical University of Ternopil
Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University
Ternopil, Ukraine
lupak@elr.tnpu.edu.ua*

ЛЕКСИКА ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА У КОНТЕКСТІ ХУДОЖНЬОЇ КОМУНІКАЦІЇ

THE LEXICON OF CHOROGRAPHIC ART IN THE CONTEXT OF ARTISTIC COMMUNICATION

Стрімке розширення інформаційного простору активізує процеси обміну інформацією між складними динамічними системами у різних спеціалізованих сферах і контекстах. Науковці слушно зазначають, що основною детермінантою цивілізаційного поступу є вибір каналів комунікації, а також їхня трансформація. Сучасна людина безпосередньо та/чи опосередковано занурена у комунікативне середовище, в якому їй доводиться безперервно кодувати й декодувати різноманітні повідомлення. Світоглядно-гуманітарні смисли міжкультурної комунікації зі зверненням до комунікативної філософії актуалізовані в наукових працях Є. Андроса, Ю. Габермаса, Е. Гуссерля, К. Ясперса та ін. Все частіше предметом наукових досліджень виявляється широкий спектр комунікативних явищ, у виразних у працях українських (Ф. Бацевич, О. Дзьобань, Г. Онуфрієнко, М. Прищак, А. Черневич, О. Яшенкова та